

УДК 502.131.1:330.131.7:004

Воронкова В.Г.¹, Нікітенко В.О.²

¹ д.філос.н., проф., завідувач кафедри управління та адміністрування, Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізький національний університет, Україна

² д.філос.н., проф. кафедри управління та адміністрування, Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізький національний університет, Україна

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ЗЕЛЕНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕДОВИХ КОМПАНІЙ СВІТУ)

Актуальність теми дослідження у тому, що в сучасних умовах глобальні кліматичні зміни, ресурсне виснаження та посилення екологічного тиску на економічні системи зумовили необхідність перегляду традиційних підходів до управління підприємствами. Відтак, концепції зеленого менеджменту та зеленої економіки набувають все більшої актуальності як

відповідь на екологічні, соціальні та економічні виклики сучасності. Передові світові компанії демонструють успішні приклади впровадження сталих підходів у бізнес-практики, що створює основу для формування ефективної універсальної моделі зеленого управління. Зелений менеджмент передбачає інтеграцію екологічних пріоритетів у всі аспекти діяльності підприємства - від стратегічного планування до операційного управління [1].

Зелена економіка, у свою чергу, орієнтована на зростання економіки із збереженням природного капіталу, підвищення енергоефективності, використання екологічно чистих технологій і дотримання принципів циркулярності. У роботі використано порівняльний аналіз екологічних стратегій та ініціатив провідних компаній - Unilever, IKEA, Patagonia, Google та Tesla. Дослідження базується на відкритих джерелах корпоративної звітності, екологічних індексах, а також академічних і галузевих дослідженнях у сфері сталого розвитку.

Аналіз показав, що ефективна модель зеленого менеджменту повинна включати такі ключові елементи: 1) Екологічна стратегія, в основі якої чітко сформульовані цілі сталого розвитку та відповідальності перед природним середовищем. 2) Інновації, що включають впровадження технологій для зниження викидів, оптимізації споживання енергії, автоматизованих систем екологічного моніторингу. 3) Циркулярна логістика, націлена на зменшення відходів через повторне використання матеріалів та екодизайн продукції. 4) Корпоративна екологічна культура, в основі якої активне залучення працівників до екологічних ініціатив, навчання та мотивація. 5) Екологічна звітність і прозорість, що включає регулярне публікування даних про вплив на довкілля, цілі зі зменшення вуглецевого сліду [2]. Передові світові компанії підтверджують, що зелений менеджмент не лише сприяє збереженню довкілля, але й створює конкурентні переваги, знижує операційні витрати, залучає свідомих споживачів і інвесторів. Відтак, розроблена модель може слугувати методичною основою для адаптації підприємств до вимог зеленої трансформації економіки. У перспективі подальші дослідження повинні зосереджуватись на інституціоналізації таких підходів у національній політиці сталого розвитку. Виокремимо елементи моделі зеленого менеджменту на прикладі провідних компаній світу. Аналіз практик провідних компаній світу дозволив виокремити ключові елементи моделі зеленого менеджменту, які є характерними для організацій, орієнтованих на сталий розвиток. Зокрема: Unilever реалізує стратегію Sustainable Living Plan, що інтегрує принципи екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності. Компанія активно впроваджує енергоефективні виробничі процеси, використовує вторинну упаковку та навчає персонал за програмами з екологічної грамотності. IKEA має довгострокову ціль - до 2030 року перейти на 100% використання

відновлюваних і перероблених матеріалів. У компанії впроваджуються інноваційні рішення в дизайні товарів, розвиваються системи сонячної енергетики, а також діє стратегія циркулярного продукту, що передбачає повторне використання ресурсів. Комунікація з клієнтами спрямована на формування відповідального споживання. Patagonia є прикладом еко-активного бренду, який просуває принцип споживчої поміркованості. Компанія використовує екологічні тканини власної розробки, пропонує безкоштовний ремонт одягу для зменшення споживання та проводить кампанії на кшталт “Buy Less”, які формують екологічну культуру серед споживачів. Google ще з 2007 року дотримується принципу вуглецевої нейтральності. Усі дата-центри компанії працюють на 100% зеленій енергії. Google активно інвестує у чисті технології, проводить глобальні просвітницькі ініціативи, спрямовані на підвищення екологічної свідомості як працівників, так і суспільства. Tesla у своїй місії декларує прагнення пришвидшити перехід до сталих джерел енергії. Компанія виробляє електромобілі, сонячні панелі та акумуляторні системи, а також працює над зменшенням вуглецевого сліду у ланцюгу постачань. Корпоративна філософія Tesla орієнтована на довгострокові екологічні цілі. Ці приклади демонструють, що ефективна модель зеленого менеджменту включає стратегічне планування, інноваційні екотехнології, циркулярне використання ресурсів та сильну екологічну корпоративну культуру. Практичне значення даного дослідження полягає у можливості використання розробленої моделі зеленого менеджменту як інструменту підвищення екологічної ефективності та конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальної трансформації економіки. Запропоновані підходи базуються на успішних практиках провідних світових компаній і можуть бути адаптовані до умов вітчизняного бізнес-середовища. Результати дослідження можуть бути застосовані: у стратегічному плануванні компаній, які прагнуть досягти екологічної відповідальності та вийти на ринки зі «зеленими» вимогами; під час розробки корпоративних екологічних програм і впровадження систем екологічного менеджменту відповідно до міжнародних стандартів (ISO 14001, ESG-показники тощо); у діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування - для формування політик підтримки сталого бізнесу, екоінновацій та цифрової трансформації екологічного регулювання; в освітньому процесі - як методичний матеріал для викладання дисциплін з екологічного менеджменту, сталого розвитку, зеленої економіки та цифрових технологій.

Таким чином, результати дослідження сприяють практичній реалізації ідей сталого розвитку та екологічної модернізації економіки як на рівні окремих підприємств, так і на системному рівні [3]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Метеленко Н.Г., Оглобліна В.О. Зелена цифрова трансформація як драйвер сталого розвитку регіонів у повоєнному відновленні. Educational discourse : collection of scientific papers / Chief Editor О. Р. Kyvliuk, D. B. Svyrydenko – Kyiv : LLC “Scientific Information Agency “Science-technologies-information”, 2025. Volume 52(1-2). С.22-30. DOI 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-3
2. Метеленко Н.Г., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Оглобліна В.О., Белоконь К.В. Синергія цифровізації та екологічної стійкості: моделі впровадження зелених технологій у регіональний розвиток. Education and science: theory&praxis : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2025. С.50-68. DOI: 10.51587/9798-9917-51919-2025-022-50-68
3. Воронкова В.Г., Метеленко Н.Г., Ажажа М.А., Арабаджиев Д.Ю., Нікітенко В.О. та ін. Інтеграція цифрових технологій в систему безпеки: адаптація до нових викликів і можливостей. Цифрова трансформація промислового менеджменту у контексті викликів, можливостей та змін: колективна монографія / За ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г., д.е.н., проф. Метеленко Н. Г. : Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С.432-562. <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/24045>